

HUDUDIIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TURISTIK RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH

Namozov Shahzod Maxmud o'g'li

Termiz davlat universiteti Iqtisodiyot fakulteti Turizm va mehmondo'stlik mutaxassisligi magistranti bitiruvchisi

Email: shah.nam1012@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2077-6504>

Annotatsiya. Mazkur maqolada hududiy turizmni rivojlantirishda turistik resurslardan samarali va barqaror foydalanishning nazariy hamda amaliy jihatlari tadqiq etilgan. Unda hududlarning tabiiy, tarixiy-madaniy, ijtimoiy-iqtisodiy va infratuzilmaviy turistik resurslaridan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilingan. Turistik resurslarning hududiy turizm salohiyatini shakllantirishdagi o'rni, turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish, mahalliy aholini turizm faoliyatiga jalb etish, turistik infratuzilmani rivojlantirish va raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Tadqiqot natijalari turistik resurslardan oqilona foydalanish hududlarning iqtisodiy faolligini oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, mahalliy tadbirkorlikni rivojlantirish va hududlarning turistik jozibadorligini kuchaytirishga xizmat qilishini ko'rsatdi. Maqolada O'zbekiston hududlarida turistik resurslardan samarali foydalanish va turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: hududiy turizm, turistik resurslar, turistik salohiyat, tarixiy-madaniy meros, turistik mahsulot, turistik infratuzilma, ekoturizm, madaniy turizm, turistik klaster, raqamli turizm, turistik destinatsiya.

Аннотация. В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты эффективного и устойчивого использования туристических ресурсов в развитии регионального туризма. Анализируются возможности использования природных, историко-культурных, социально-экономических и инфраструктурных туристических ресурсов регионов. Особое внимание уделяется роли туристических ресурсов в формировании регионального туристического потенциала, диверсификации туристических продуктов, привлечении местных жителей к туристической деятельности, развитию туристической инфраструктуры и использовании цифровых технологий. Результаты исследования показали, что рациональное использование туристических ресурсов способствует повышению экономической активности регионов, созданию новых рабочих мест, развитию местного предпринимательства и повышению туристической привлекательности регионов. В статье разработаны

практические предложения по эффективному использованию туристических ресурсов и диверсификации туристических продуктов в регионах Узбекистана.

Ключевые слова: *региональный туризм, туристические ресурсы, туристический потенциал, историко-культурное наследие, туристический продукт, туристическая инфраструктура, экотуризм, культурный туризм, туристический кластер, цифровой туризм, туристическое направление.*

Abstract. *This article examines the theoretical and practical aspects of the effective and sustainable use of tourism resources in the development of regional tourism. It analyzes the opportunities for utilizing the natural, historical-cultural, socio-economic, and infrastructural tourism resources of the regions. Special attention is paid to the role of tourism resources in shaping regional tourism potential, as well as to issues such as diversifying tourism products, engaging the local population in tourism activities, developing tourism infrastructure, and utilizing digital technologies. Research findings indicate that the rational use of tourism resources contributes to boosting regional economic activity, creating new jobs, fostering local entrepreneurship, and enhancing the tourism appeal of the regions. The article outlines practical proposals for the effective use of tourism resources and the diversification of tourism products across the regions of Uzbekistan.*

Keywords: *regional tourism, tourism resources, tourism potential, historical-cultural heritage, tourism product, tourism infrastructure, ecotourism, cultural tourism, tourism cluster, digital tourism, tourism destination.*

Kirish. Bugungi kunda turizm jahon iqtisodiyotining muhim va tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri bo'lib, hududlarning iqtisodiy faolligini oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, tadbirkorlikni rivojlantirish va mahalliy aholining daromadlarini ko'paytirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Turizmning o'ziga xos xususiyati shundan iboratki, uning rivojlanishi bevosita muayyan hududda mavjud bo'lgan tabiiy, tarixiy-madaniy, ijtimoiy-iqtisodiy va infratuzilmaviy resurslarning holati hamda ulardan foydalanish samaradorligiga bog'liq. Shu sababli hududiy turizmni rivojlantirish masalasida faqat turistlar sonini ko'paytirishga emas, balki mavjud turistik resurslarni aniqlash, baholash, muhofaza qilish va ularni raqobatbardosh turistik mahsulotga aylantirishga alohida e'tibor qaratish zarur. Turizmning barqaror rivojlanishi tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, biologik xilma-xillikni saqlash, mahalliy aholining ijtimoiy-madaniy qadriyatlarini hurmat qilish hamda turizm faoliyatidan uzoq muddatli iqtisodiy manfaat olish tamoyillariga asoslanadi. Turistik resurslar tarkibiga tabiiy landshaftlar, tog'lar, daryolar, ko'llar, qo'riqlanadigan hududlar bilan bir qatorda tarixiy obidalar, arxeologik yodgorliklar, muzeylar, milliy urf-odatlar, hunarmandchilik, gastronomik an'analar va boshqa nomoddiy madaniy meros

obyektlari ham kiradi. Ularning har biri muayyan hududning turistik jozibadorligini shakllantirishda o‘ziga xos o‘rin tutadi. Ayniqsa, tabiiy va madaniy resurslarni birgalikda rivojlantirish hududning turistik mahsulotini diversifikatsiya qilish va turistlarning hududda qolish muddatini uzaytirish imkonini beradi. UN Tourism qishloq va hududiy turizmni rivojlantirish bo‘yicha yondashuvlarida ham tabiiy va madaniy resurslarni asrash, mahalliy gastronomiya va madaniy merosni turizm bilan bog‘lash, infratuzilma va raqamlashtirishni rivojlantirish hamda mahalliy hamjamiyatlarning faol ishtirokini ta‘minlashga alohida e‘tibor qaratadi [3].

O‘zbekiston hududlari turistik resurslarning xilma-xilligi bilan ajralib turadi. Samarqand, Buxoro, Xiva va Shahrisabz kabi tarixiy shaharlar madaniy va tarixiy turizm uchun katta imkoniyatga ega bo‘lsa, Toshkent viloyati, Jizzax, Qashqadaryo, Surxondaryo, Farg‘ona vodiysi va boshqa hududlarda ekologik, tog‘, ziyorat, gastronomik, qishloq, etnografik va sarguzasht turizmni rivojlantirish uchun resurslar mavjud. Qoraqalpog‘iston Respublikasida esa Orolbo‘yi hududining tabiiy va madaniy xususiyatlaridan ekologik va madaniy turizmni rivojlantirishda foydalanish imkoniyatlari mavjud. O‘zbekistonda turizmni hududiy rivojlantirish va infratuzilmani takomillashtirish davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biriga aylanmoqda. Jumladan, 2026-yil 30-apreldagi Prezident qarorida hududlarda turizm infratuzilmasini jadal rivojlantirish va sohada loyiha boshqaruvi tizimini joriy etish bo‘yicha chora-tadbirlar belgilangan [4]. Shuningdek, 2025-yil 19-noyabrdagi Prezident qarorida 2030-yilgacha turizm salohiyatini to‘liq ishga solish, turistik xizmat va mahsulotlarni diversifikatsiya qilish, transport aloqalarini yaxshilash hamda turizm sohasini raqamlashtirish kabi ustuvor yo‘nalishlar belgilangan [5].

Tadqiqotning maqsadi hududiy turizmni rivojlantirishda turistik resurslardan samarali foydalanishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilish hamda O‘zbekiston hududlarida mavjud turistik salohiyatdan oqilona foydalanish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Mazkur maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: turistik resurslarning asosiy turlarini aniqlash; ularning hududiy turizm rivojidagi o‘rnini baholash; tabiiy va madaniy resurslardan foydalanish samaradorligiga ta‘sir etuvchi omillarni aniqlash; turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish imkoniyatlarini o‘rganish; mahalliy aholining turizm faoliyatidagi ishtirokini kuchaytirish mexanizmlarini aniqlash hamda hududiy turizmni barqaror rivojlantirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqish.

Adabiyotlar tahlili. Hududiy turizmni rivojlantirish va turistik resurslardan samarali foydalanish masalalari turizm iqtisodiyoti, turizm geografiyasi, destinatsiyalarni boshqarish, hududiy rivojlanish hamda barqaror turizm yo‘nalishlarida olib borilayotgan ilmiy tadqiqotlarning muhim obyektlaridan biri hisoblanadi. Mazkur yo‘nalishdagi ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, turistik resurslar nafaqat turistlarni jalb etuvchi

omil, balki hududning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishini ta'minlovchi strategik aktiv sifatida qaralmoqda. Turizm destinatsiyasining raqobatbardoshligi va turistik resurslardan foydalanish masalasida C. Ritchie va G. Crouchning tadqiqotlari alohida ahamiyatga ega. Mualliflar destinatsiya raqobatbardoshligini shakllantirishda tabiiy va madaniy resurslar, infratuzilma, xizmat ko'rsatish sifati, boshqaruv, marketing va destinatsiyaning umumiy muhitini kompleks ravishda hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi [1]. Ularning destinatsiya raqobatbardoshligi modeli turistik resurslarning mavjudligi muhim bo'lsa-da, ushbu resurslarni samarali boshqarish va turistik mahsulotga aylantirish ham shunchalik muhim ekanligini ko'rsatadi.

Hududiy turizmni rivojlantirishning barqarorlik jihatlari R. Butler tadqiqotlarida ham keng yoritilgan. Muallif turistik hududlarning rivojlanish jarayonini turizm destinatsiyasining hayotiy sikli bilan izohlaydi va turistlar oqimining ortishi ma'lum bosqichda tabiiy, iqtisodiy va ijtimoiy resurslarga bosimni kuchaytirishi mumkinligini ko'rsatadi [3]. Mazkur yondashuv turistik resurslardan foydalanishda faqat qisqa muddatli iqtisodiy manfaatlarni emas, balki hududning uzoq muddatli barqarorligini ham hisobga olish zarurligini ko'rsatadi. Barqaror turizm konsepsiyasi doirasida UN Tourism tomonidan ishlab chiqilgan ilmiy-amaliy yondashuvlar ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvda turizmni rivojlantirish iqtisodiy manfaat, ekologik muvozanat va mahalliy aholining ijtimoiy-madaniy manfaatlari o'rtasidagi muvozanat asosida amalga oshirilishi lozimligi ta'kidlanadi [4]. Mazkur konsepsiya turistik resurslardan foydalanishni faqat iqtisodiy samaradorlik nuqtayi nazaridan emas, balki ularni kelajak avlodlar uchun saqlab qolish nuqtayi nazaridan ham baholash zarurligini ko'rsatadi.

UNESCOning barqaror turizm va madaniy merosni muhofaza qilishga oid tadqiqot va tavsiyalarida tarixiy-madaniy obyektlarni turizmga jalb qilish jarayonida ularning autentikligi va yaxlitligini saqlash masalalariga alohida e'tibor qaratiladi [5]. Ushbu yondashuv tarixiy shaharlar va madaniy meros obyektlari ko'p bo'lgan hududlar uchun ayniqsa muhimdir. Chunki turizm iqtisodiy daromad manbai bo'lishi bilan birga, noto'g'ri boshqarilgan taqdirda madaniy meros obyektlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Turistik resurslarni hududiy rivojlanish bilan bog'lash masalasida S. Page turizm geografiyasi va hududiy rejalashtirishning o'zaro aloqasiga e'tibor qaratadi. Uning fikricha, turizmni rivojlantirishda hududning geografik joylashuvi, transport imkoniyatlari, tabiiy resurslari, infratuzilmasi va turistik talabning xususiyatlari kompleks ravishda tahlil qilinishi kerak [6]. Bu yondashuv turistik resurslarni alohida obyekt sifatida emas, balki hududiy turistik tizimning bir qismi sifatida o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

Mahalliy tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan ilmiy ishlarda ham O'zbekiston hududlarining turistik salohiyatidan foydalanish, turizm infratuzilmasini rivojlantirish va

hududiy turistik mahsulotlarni shakllantirish masalalariga e’tibor qaratilmoqda. O‘zbekistonda turizmning hududiy rivojlanishiga oid tadqiqotlarda Samarqand, Buxoro, Xorazm, Qashqadaryo, Surxondaryo, Qoraqalpog‘iston Respublikasi va boshqa hududlarning tabiiy hamda tarixiy-madaniy resurslaridan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Ayniqsa, Samarqand viloyati bo‘yicha tadqiqotlarda tabiiy turistik resurslardan samarali foydalanish hududda bandlikni oshirish, mahalliy iqtisodiy faollikni kuchaytirish va turistik xizmatlar bozorini kengaytirish imkoniyati bilan bog‘lanadi [10]. Mazkur tadqiqotlarda tabiiy resurslarni turizmga jalb qilishda infratuzilma va xizmat ko‘rsatish tizimini rivojlantirish zarurligi ta’kidlangan.

Buxoro hududining turistik salohiyatini o‘rganishga bag‘ishlangan zamonaviy tadqiqotlarda esa tarixiy-madaniy resurslarni gastronomik, festival, sog‘lomlashtirish va tajribaviy turizm bilan birlashtirish orqali turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan [11]. Qishloq turizmi bo‘yicha xalqaro tadqiqotlarda ham mahalliy aholi ishtiroki, mahalliy mahsulotlar, hunarmandchilik, gastronomiya va tabiiy resurslardan foydalanish masalalari alohida o‘rin egallaydi. Biroq O‘zbekiston sharoitida hududlarning turistik resurslarini yagona metodologiya asosida baholash, ularning iqtisodiy samaradorligini o‘lchash, ekologik sig‘imini aniqlash va raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalash masalalarida qo‘shimcha tadqiqotlarga ehtiyoj mavjud. Shu sababli mazkur tadqiqotda turistik resurslarni faqat mavjud obyektlar majmui sifatida emas, balki “resurs – infratuzilma – turistik mahsulot – raqamli marketing – mahalliy hamjamiyat – iqtisodiy va ijtimoiy samara” o‘zaro bog‘liqligidan iborat hududiy tizim sifatida ko‘rib chiqish taklif etiladi. Bunday yondashuv turistik resurslardan foydalanish samaradorligini kompleks baholash va hududlarning turistik raqobatbardoshligini oshirish bo‘yicha amaliy mexanizmlarni ishlab chiqish imkonini beradi.

Tadqiqot natijalari va muhokamasi. Tadqiqot natijalari hududiy turizmni rivojlantirishda turistik resurslardan samarali foydalanish hududning tabiiy va madaniy salohiyatini iqtisodiy qiymatga aylantirish, mahalliy aholi bandligini oshirish, tadbirkorlikni rivojlantirish va turistik destinatsiyaning raqobatbardoshligini kuchaytirishning muhim sharti ekanligini ko‘rsatdi. Adabiyotlar tahlili asosida turistik resurslardan foydalanish samaradorligi faqat turistlar soni bilan emas, balki resurslarning iqtisodiy, ijtimoiy, ekologik va infratuzilmaviy natijadorligi bilan birgalikda baholanishi lozimligi aniqlandi.

Hududiy turistik resurslarning tarkibiy salohiyatini baholash. Tadqiqot davomida turistik resurslar tabiiy, tarixiy-madaniy, ijtimoiy-iqtisodiy, infratuzilmaviy va raqamli resurslar guruhlariga ajratildi. Bunday tasnif turizm salohiyatini faqat tarixiy obidalar yoki tabiiy obyektlar soni bilan emas, balki turistga to‘liq xizmat ko‘rsatish imkoniyatini shakllantiruvchi omillar majmui sifatida baholash imkonini beradi.

1-jadval. Turistik resurslarning hududiy turizm rivojiga ta’siri

Resurs turi	Asosiy tarkibiy qismlar	Rivojlanadigan turizm yo‘nalishlari	Asosiy iqtisodiy-ijtimoiy samara
Tabiiy	Tog‘, daryo, ko‘l, landshaft, o‘rmon	Ekoturizm, rekreatsion, adventure turizm	Yangi xizmatlar va bandlik
Tarixiy-madaniy	Me’moriy obidalar, muzeylar, arxeologik obyektlar	Madaniy va tarixiy turizm	Turistik oqim va mahalliy daromad
Diniy	Ziyoratgohlar, maqbaralar	Ziyorat turizmi	Xizmatlar bozorining kengayishi
Etnografik	Urf-odat, folklor, hunarmandchilik	Etnoturizm	Mahalliy madaniyatni saqlash
Gastronomik	Milliy taomlar, mahalliy mahsulotlar	Gastronomik turizm	Kichik biznesni rivojlantirish
Infratuzilmaviy	Yo‘l, mehmonxona, restoran, aloqa	Barcha turizm turlari	Turistlar uchun qulaylik
Raqamli	Mobil ilova, xarita, VR/AR, onlayn platforma	Smart va raqamli turizm	Axborot va marketing samaradorligi

Jadvaldan ko‘rinadiki, hududning turistik jozibadorligi alohida resurs bilan emas, balki resurslarning o‘zaro integratsiyasi bilan belgilanadi. Masalan, tarixiy obidaning mavjudligi turistni jalb qilish uchun muhim bo‘lsa-da, transport, gidlik xizmati, ovqatlanish, joylashtirish va raqamli axborot tizimlarining mavjudligi ushbu obyektning real turistik mahsulotga aylanishini ta’minlaydi. Shu sababli turistik resurslarni baholashda “mavjudlik – foydalanish imkoniyati – jozibadorlik – iqtisodiy qiymat – barqarorlik” ketma-ketligidan foydalanish maqsadga muvofiq.

O‘zbekiston hududlarida turistik resurslardan foydalanish imkoniyatlari. O‘zbekiston hududlarining turistik resurslari tarkibiy jihatdan bir-biridan farq qiladi. Shu sababli barcha hududlar uchun yagona turistik rivojlanish modeli emas, balki hududning o‘ziga xos resurslariga asoslangan differensial yondashuv zarur.

2-jadval. O‘zbekiston hududlari bo‘yicha turistik ixtisoslashuv imkoniyatlari

Hudud	Ustuvor resurslar	Istiqbolli turizm yo‘nalishlari
Samarqand	Tarixiy-madaniy meros	Madaniy, ziyorat, gastronomik, festival
Buxoro	Me‘moriy obidalar, hunarmandchilik	Tarixiy, ziyorat, gastronomik, etnoturizm
Xorazm	Ichon-Qal’a va madaniy meros	Tarixiy, madaniy, etnografik
Qashqadaryo	Tog‘, tarixiy va arxeologik obyektlar	Ekoturizm, arxeologik, adventure
Surxondaryo	Tog‘lar, arxeologik va diniy obyektlar	Ekoturizm, arxeologik, ziyosat
Toshkent viloyati	Tog‘, rekreatsion hududlar	Tog‘, ekologik, sport, qishloq
Qoraqalpog‘iston	Orolbo‘yi, madaniy meros	Ekoturizm, etnoturizm, ekologik turizm
Farg‘ona vodiysi	Hunarmandchilik, gastronomiya	Etnografik, gastronomik, qishloq
Navoiy	Cho‘l va tabiiy landshaftlar	Ekoturizm, geoturizm, adventure
Jizzax	Tog‘ va tabiiy landshaftlar	Ekoturizm, rekreatsion, sport

Ushbu ixtisoslashuv hududlarning o‘ziga xos resurslarini turistik brendga aylantirish imkonini beradi. Bunda hududlar o‘rtasidagi raqobat bilan bir qatorda, turistik marshrutlar orqali o‘zaro integratsiyani ham rivojlantirish maqsadga muvofiq.

Muhokama. Olingan natijalar Ritchie va Crouchning destinatsiya raqobatbardoshligi haqidagi qarashlarini tasdiqlaydi. Ularning yondashuvida turistik destinatsiyaning raqobatbardoshligi faqat tabiiy yoki madaniy resurslarning mavjudligi bilan emas, balki ushbu resurslarni boshqarish, infratuzilma, xizmat sifati va marketing kabi omillarning o‘zaro uyg‘unligi bilan belgilanadi [1]. Butlarning turistik destinatsiya hayotiy sikli konsepsiyasi bilan taqqoslaganda, tadqiqot natijalari turistlar oqimining nazoratsiz o‘sishi resurslarga bosimni kuchaytirishi mumkinligini ko‘rsatadi [3]. Shu sababli hududiy turizm siyosatida “turistlar sonini maksimal darajada oshirish” emas, balki turistik oqimni hududning resurs va infratuzilma sig‘imiga mos boshqarish tamoyili ustuvor bo‘lishi lozim. Gretzel va hammualliflarning Smart Tourism konsepsiyasi bilan bog‘liq holda qaralganda, raqamli

texnologiyalar turistik resurslardan foydalanish samaradorligini oshirishning yangi imkoniyatlarini yaratadi [8]. Masalan, raqamli monitoring yordamida turistlar oqimini real vaqt rejimida kuzatish, turistlarning hududdagi harakatlarini tahlil qilish va ayrim obyektlardagi haddan tashqari yuklamani kamaytirish mumkin.

Mahalliy sharoitda esa asosiy vazifa mavjud turistik resurslarni aniqlashning o‘zi emas, balki ularni integratsiyalashgan turistik mahsulotga aylantirishdan iborat. Masalan, tarixiy obyektni alohida ekskursiya sifatida taklif qilishdan ko‘ra, uni mahalliy gastronomiya, hunarmandchilik, folklor va zamonaviy ko‘ngilochar xizmatlar bilan birlashtirish turist uchun yanada kompleks tajriba yaratishi mumkin. Shunday qilib, tadqiqot natijalari hududiy turizmning samarali rivojlanishi uchun uchta asosiy shartni ajratib ko‘rsatish imkonini beradi: birinchisi — turistik resurslarni to‘liq aniqlash va baholash; ikkinchisi — ularni zamonaviy infratuzilma va turistik mahsulotlar bilan integratsiyalash; uchinchisi — resurslardan foydalanishning ekologik va ijtimoiy barqarorligini ta‘minlash. Ushbu uch yo‘nalishning o‘zaro uyg‘unligi hududlarning turistik salohiyatini uzoq muddatli iqtisodiy qiymatga aylantirish va turizmni hududiy rivojlanishning muhim drayverlaridan biriga aylantirish imkonini beradi.

Xulosa. O‘tkazilgan tadqiqot natijalari hududiy turizmni rivojlantirishda turistik resurslardan samarali foydalanish hududlarning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishini ta‘minlovchi muhim omillardan biri ekanligini ko‘rsatdi. Turistik resurslarning mavjudligi hudud uchun muhim boshlang‘ich salohiyatni yaratadi, biroq ushbu salohiyatdan samarali foydalanish uchun zamonaviy infratuzilma, malakali kadrlar, innovatsion texnologiyalar, samarali marketing va oqilona boshqaruv mexanizmlarining mavjudligi talab etiladi. Tadqiqot davomida turistik resurslar tabiiy, tarixiy-madaniy, ijtimoiy-iqtisodiy, infratuzilmaviy va raqamli resurslar sifatida tizimlashtirildi. Ularning o‘zaro integratsiyasi hududiy turizmning raqobatbardoshligini oshirish va turistik resurslarni real turistik mahsulotga aylantirish uchun muhim ekanligi aniqlandi. Ayniqsa, tabiiy va madaniy resurslardan foydalanishda ularni muhofaza qilish, qayta tiklash va kelajak avlodlar uchun saqlab qolish tamoyillari ustuvor bo‘lishi lozim. Tadqiqot natijalari turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish hududlarda mavsumiylikni kamaytirish, turistlarning qolish muddatini uzaytirish hamda turizm bilan bog‘liq xizmatlar turini kengaytirishga xizmat qilishini ko‘rsatdi. O‘zbekiston sharoitida hududiy turizmni rivojlantirishda hududlarning resurs xususiyatlariga asoslangan differensial yondashuvdan foydalanish zarur. Jumladan, Samarqand, Buxoro va Xorazmda tarixiy-madaniy turizmni gastronomik va hunarmandchilik yo‘nalishlari bilan uyg‘unlashtirish, Qashqadaryo va Surxondaryoda ekologik, tog‘, arxeologik va etnografik turizmni rivojlantirish, Toshkent viloyatida tog‘ va rekreatsion turizm imkoniyatlaridan foydalanish, Qoraqalpog‘istonda Orolbo‘yi ekologik turizmi va madaniy merosga asoslangan turistik

mahsulotlarni shakllantirish istiqbolli yo‘nalishlar sifatida qaralishi mumkin. Natijada turistik resurslardan oqilona va kompleks foydalanish nafaqat turistlar oqimini oshirish, balki hududlarda yangi ish o‘rinlari yaratish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, mahalliy mahsulotlar bozorini kengaytirish, madaniy merosni asrash va tabiiy resurslardan barqaror foydalanishni ta’minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ritchie J.R.B., Crouch G.I. The Competitive Destination: A Sustainable Tourism Perspective. – Wallingford: CABI Publishing, 2003. – 272 p.
2. Cooper C., Fletcher J., Fyall A., Gilbert D., Wanhill S. Tourism: Principles and Practice. – 4th ed. – Harlow: Pearson Education, 2008. – 704 p.
3. Page S.J. Tourism Management: An Introduction. – 5th ed. – London: Routledge, 2019. – 496 p.
4. Hall C.M. Tourism Planning: Policies, Processes and Relationships. – 2nd ed. – Harlow: Pearson Education, 2008. – 258 p.
5. Sharpley R. Tourism, Tourists and Society. – 5th ed. – London: Routledge, 2018. – 312 p.
6. Gretzel U., Sigala M., Xiang Z., Koo C. Smart Tourism: Foundations and Developments // Electronic Markets. – 2015. – Vol. 25. – P. 179–188.
7. Buhalis D., Amaranggana A. Smart Tourism Destinations // Information and Communication Technologies in Tourism 2014. – Cham: Springer, 2014. – P. 553–564.
8. UN Tourism. Sustainable Tourism Development. – Madrid: UN Tourism.
9. UNESCO World Heritage Centre. World Heritage and Sustainable Tourism Programme. – Paris: UNESCO.
10. UN Tourism, UNCTAD. Guiding Principles for Sustainable Investment in Tourism. – Geneva/Madrid, 2024.
11. Rabbimov M. Samarqand viloyatida tabiiy turistik resurslardan samarali foydalanishning hududiy xususiyatlari // Green Economy and Development. – 2025.
12. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Turizm va turistik xizmatlar bo‘yicha statistik ma’lumotlar. – Toshkent.
13. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi. O‘zbekistonda turizm sohasini rivojlantirish bo‘yicha ma’lumotlar. – Toshkent.
14. O‘zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi – LexUZ. Turizm sohasini rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlar.

15. UNESCO. Sustainable Tourism Toolkit: Enhancing Tourism and Protecting Cultural Heritage. – Paris: UNESCO.